

HENRYK LIS, MARIAN TRUSZCZYŃSKI
Warszawa Puławy

Przyszczycyca i choroba pęcherzykowa świń w świetle 22 Sesji Europejskiej Komisji Zwalczenia Przyszczycy FAO

W dniach od 29 marca do 1 kwietnia odbyła się w siedzibie FAO w Rzymie kolejna Sesja Europejskiej Komisji Zwalczenia Przyszczycy z udziałem przedstawicieli następujących państw, członków tej komisji: Austrii, Belgii, Cypru, Danii, Finlandii, Grecji, Holandii, Irlandii, Islandii, Jugosławii, Luksemburga, Norwegii, Portugalii, Szwajcarii, Szwecji, Turcji, Węgier, Włoch, W. Brytanii. Aktualnie członkami Komisji są 22 państwa Europy. Oprócz wymienionych wzięły udział w charakterze obserwatorów delegacje: Czechosłowacji, Francji, Kanady, Polski, Rumunii, USA, ZSRR. Reprezentowane były następujące organizacje: O.I.E. (Międzynarodowy Urząd Epizootii), W.H.O. (Światowa Organizacja Zdrowia), E.E.C. (Europejska Wspólnota Gospodarcza) i UNDP (Fundusz Postępu ONZ). Udział wzięło również szereg pracowników FAO. W ramach wymienionych delegacji w obradach brały udział największe autorytety naukowe z dziedziny zwalczania przyszczycy. Wskazuje to na bardzo duże znaczenie w skali międzynarodowej, a w Europie w szczególności, problemu przyszczycy i chorób przyszczycopodobnych, zwłaszcza choroby pęcherzykowej świń.

Polskę reprezentowali dr Henryk Lis, dyrektor Departamentu Weterynarii Min. Roln., oraz prof. dr Marian Truszczyński, dyrektor Instytutu Weterynarii.

Obrady otworzył dr D. F. Bommer, zastępca dyrektora generalnego FAO. Następnie przewodnictwem objął prof. dr A. H. A. Nabholz, przewodniczący Europejskiej Komisji Zwalczenia Przyszczycy FAO (EKZP). Współdziałał z nim sekretarz EKZP — dr G. M. Boldrini.

Przedmiotem posiedzeń było przedstawienie sytuacji epizootycznej na odcinku przyszczycy w Europie za okres od poprzedniego posiedzenia EKZP, które odbyło się w roku 1975. W kolejnym punkcie scharakteryzowane zostało występowanie przyszczycy w Ameryce Łacińskiej ze szczególnym uwzględnieniem możliwości importu mięsa z tego regionu do Europy. Następny punkt dotyczył sytuacji epizootycznej i metod zwalczania choroby pęcherzykowej świń jako choroby przyszczycopodobnej. Omówiono również działalność sekretariatu, grupy naukowo-badawczej, komitetu wykonawczego EKZP oraz zamierzenia na przyszłość.

Przedmiotem obrad były też sprawy administracyjne i finansowe, w których uczestniczyli wyłącznie członkowie EKZP.

W ostatnim dniu obrad (1.IV.) odczytano całość sprawozdania z obecnego posiedzenia wraz z wnioskami w celu akceptacji przez członków EKZP.

Z przedstawionych materiałów wynika, iż zagrożenie Europy ze strony przyszczycy nadal jest duże. Świadczą o tym notowane ogniska tej choroby. Na szczególnie podkreślenie zasługuje wystąpienie przyszczycy dwukrotnie we Włoszech — w 1975 (typ O, a następnie A)

oraz w roku 1976 (typ A i C). Infekcja wywołana przez typ C przeszła przez cały kraj z północy na południe. Grecja była atakowana przez tę chorobę w 1976. Wyosobniono typ A, o właściwościach utrudniających zaszeregowanie do znanych podtypów. W Hiszpanii stwierdzony został typ C jako przyczyna wystąpienia przyszczycy u świń. Poważna fala przyszczycy przeszła w 1975 r. przez Malte. Sporadycznie występowała przyszczycyca w latach 1975—76 w Belgii, RFN, Holandii, NRD i ZSRR. Na podkreślenie zasługuje izolowanie m. in. w RFN wariantu wirusa przyszczycy zaliczonego do typu A, który jak dotychczas nie został zaszeregowany do żadnego ze znanych podtypów. Wykazuje on pokrewieństwo z podtypem A₂₄ i A₅. Źródło jego jest najprawdopodobniej w Ameryce Południowej. Aktualnie jest on również przyczyną poważnej enzootii przyszczycy w Maroku. Szereg państw prowadzi badania nad charakterystyką jego właściwości biologicznych oraz adaptacją do hodowli komórkowej w celu produkcji szczepionki. Wprowadzenie obecne szczepionki europejskie OAC lub A wywierają pozytywny efekt ochronny, jednakże dalsze badania, które obecnie się prowadzi, mają odpowiedzieć czy konieczne jest stosowanie szczepionki opartej o homologiczny szczep omawianej odmiany, należącej do typu A wirusa przyszczycy.

Zagrożenie ze strony przyszczycy dla Europy stanowi od szeregu lat południowo-wschodnia Europa i Bliski Wschód. W latach 1975—1976 w Bułgarii nie notowano ani jednego ogniska przyszczycy, w Grecji przyszczycyca wystąpiła jeden raz — w Attyce. Znacznie częściej obserwowano jednakże w latach 1975 i 1976 wybuchy przyszczycy w Turcji. W Anatolii głównym czynnikiem chorobowym był typ O. Typ O₁ spowodował w 1976 r. dużą liczbę ognisk w Anatolii; najwięcej, bo 231 notowano w czerwcu. Szereg innych państw Bliskiego Wschodu było wtedy również zaatakowanych przez wirus przyszczycy.

Typ A₂₂ izolowano na terenie południowej Anatolii z 3 ognisk w 1975 i 6 ognisk w 1976 r. Jest prawdopodobne, że dominujące występowanie wirusa O₁ maskowało częstsze, niż wskazują przedstawione wyniki, występowanie wirusa A₂₂.

Informacja na temat sytuacji przyszczycowej w państwach Bliskiego Wschodu jest niepełna. Choroba ta występuje jednakże w tym regionie ciągle. Brakuje danych do jakiego podtypu typu A należą wirusy wyosobnione z przypadków przyszczycy w latach 1975 i 1976 w Jordanii, Jemenie, Arabii Saudyjskiej, Kuwejcie i Sudanie. Należy jednak podejrzewać, że wchodzi one w zakres grupy A₂₂, egzotycznej dla kontynentu europejskiego. W Iraku stwierdzono wirus Asia₁ w 1975 r., a w Pakistanie w 1976. Wirus ten jest również uznany jako egzotyczny dla kontynentu europejskiego.

W związku ze scharakteryzowaną sytuacją szczególnie zagrożone są Turcja, Grecja i Bułgaria a częściowo również Rumunia, skąd fale przyszczycy mogłyby się przenosić na pozostałe państwa europejskie. Zgodnie z informacją uzyskaną w czasie obecnej konferencji EKZP Turcja, Bułgaria i Rumunia a częściowo również Grecja prowadziły w latach 1975 i 1976 szczepienia przeciw przyszczycy przy użyciu szczepionki zawierającej wirusy A₂₂, Asia₁ i O. Uzyskano też postęp w zakresie rozbudowy instytucji, wytwarzających szczepionki przeciw przyszczycowe. Dotyczy to zwłaszcza Bułgarii i Rumunii.

Obok państw Bliskiego Wschodu poważne zagrożenie na odcinku pryszczycy stanowi dla Europy od lat Ameryka Łacińska. Łączy się to z importem mięsa. Również obecnie sytuacja pryszczycowa w Ameryce Łacińskiej jest bardzo niekorzystna. Ilustruje to tab. 1 na podstawie danych opublikowanych w materiałach 22 sesji EKZP.

Tab. 1. Występowanie pryszczycy w państwach Ameryki Łacińskiej w latach 1971—1976

Kraj	Typ wirusa	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Argentyna	O	1031*	637	819	134	310	139
	A	860	849	966	337	334	455
	C	78	108	14	349	460	132
Boliwia	O	13	33	2	1	5	7
	A	—	14	3	3	1	2
	C	2	—	1	7	1	4
Brazylia	O	563	437	593	291	693	364
	A	243	506	572	513	618	2750
	C	175	752	1121	360	138	91
Chile	O	11	2	4	—	—	—
	A	64	6	2	12	—	—
	C	11	—	—	—	—	—
Ekwador	O	74	125	72	80	40	28
	A	15	8	6	49	231	23
	C	—	—	—	—	—	—
Kolumbia	O	83	82	87	82	24	17
	A	116	181	109	176	262	419
	C	—	—	—	—	—	—
Paragwaj	O	28	10	4	3	34	28
	A	4	2	6	2	3	2
	C	10	5	3	12	6	1
Peru	O	26	16	17	7	—	2
	A	72	29	12	6	36	4
	C	7	1	—	—	—	—
Urugwaj	O	102	17	153	58	98	19
	A	24	30	29	5	36	56
	C	3	8	10	8	53	40
Wenezuela	O	58	42	59	25	53	37
	A	41	25	11	41	21	42
	C	—	—	—	—	—	—

Objaśnienie: * — liczba stad, w których stwierdzono określony typ wirusa pryszczycy.

Tab. 2 ilustruje jakie typy i podtypy wirusa pryszczycy były izolowane w poszczególnych państwach Ameryki Łacińskiej w 1976 r.

Tab. 2. Subtypy wirusa pryszczycy stwierdzane w Ameryce Łacińskiej

Kraj	Subtyp wirusa				
Argentyna*	O ₁	A ₂₄			C ₃
Boliwia	O ₁	...			C ₃
Brazylia*	O ₁	A ₂₄			C ₃
Chile	O ₁				C ₃
Ekwador*	O ₁	A ₂₄	A ₂₇		
Kolumbia	O ₁		A ₂₇		
Paragwaj	O ₁	A ₂₄			C ₃
Peru*	O ₁		A ₂₇		
Urugwaj	O ₁	A ₂₄			C ₃
Wenezuela	O ₁		A ₂₇	A ₃₂	

Objaśnienia: * — szczepcy typu A wykazujące serologiczne różnice w stosunku do szczepów standardowych; ... — nieokreślony subtyp wirusa A.

Z tab. 2 wynika, iż zwłaszcza podtypy A₂₄, A₂₇ i A₃₂ są groźne dla Europy, gdyż nie dysponujemy aktualnie odpowiednimi szczepionkami. Nieokreślony podtyp wirusa A, występujący w Boliwii, jest prawdopodobnie identyczny z podtypem A nieokreślonym, który jak wspomniano uprzednio, występuje na terenie Maroka oraz notowany był w RFN.

Do państw Ameryki Łacińskiej o największym nasileniu pryszczycy należą Argentyna, Boliwia, Brazylia, Kolumbia, Ekwador i Wenezuela. W niektórych z nich diagnostykę pryszczycy utrudnia równoczesne występowanie *stomatitis vesicularis* — choroby podobnej pod względem objawów klinicznych do pryszczycy.

W trakcie obrad dyskutowane były pojęcia nosicielstwa wirusa pryszczycy, jego siewstwa oraz warunków kiedy dany szczep wirusa należy uznać za egzotyczny. Wymienione problemy są przedmiotem pracy grupy naukowej i nie zostały dotąd ostatecznie określone. Podano, iż szczepionkę przeciwpryszczycową można uznać za skuteczną, jeśli zawiera ona w dawce szczepiennej 3 PD₅₀.

W czasie 22 sesji EKZP omówiona została sytuacja epizootyczna choroby pęcherzykowej świń (svd) w Europie w latach 1975 i 1976.

W Wielkiej Brytanii notowano w 1975 r. 45 ognisk. Stanowi to znaczne zmniejszenie jej nasilenia, w porównaniu do 1974 r., kiedy wykazano 185 ognisk choroby. Dalsza poprawa nastąpiła w 1976 r. W okresie od stycznia do września stwierdzono 2 ogniska choroby. Choroba ponownie pojawiła się przy końcu roku, kiedy stwierdzono 1 ognisko. W 1977 r. wystąpiło dalszych 12 ognisk. Jako źródło uważa się karmienie świń odpadami żywności. W zwalczaniu stosuje się metodę wybijania i bardzo dokładną dezynfekcję przy pomocy wysoce alkalicznych substancji, po których stosuje się jeszcze ług sodowy i opalanie. Tego rodzaju dezynfekcja powtarzana jest po 14 dniach. Do innych restrykcji należy zahamowanie przrzutów zwierząt w promieniu 2 km w ciągu 15 dni. Po dezynfekcji wolno ponownie wprowadzać zwierzęta po upływie 8 tygodni. Ważnym elementem profilaktyki jest dokładna kontrola importowanego mięsa i zwierząt z zagranicy.

We Włoszech w ciągu pierwszych 7 miesięcy 1975 r. wystąpiły 23 ogniska svd. Spośród 9311 świń znajdujących się w tych ogniskach, 2502 wykazywało objawy chorobowe, 10 padło a 50 zostało zabitych. Ograniczenia co do przrzutów zwierząt utrzymywano przez 30 dni od ostatniego przypadku choroby. W ciągu 1976 r. zgłoszono jedno ognisko svd. Godne podkreślenia jest, iż metody zwalczania svd stosowane w Wielkiej Brytanii i we Włoszech różnią się.

W Republice Federalnej Niemiec w 1975 r. stwierdzono 11 ognisk svd. Wszystkie wystąpiły na terenie Dolnej Saksonii. Choroba na nowo pojawiła się w marcu 1976 r. Zwierzęta zakażone wirusem svd poddawano ubojowi a mięso obróbce termicznej. Przeznaczano je następnie do konsumpcji dla ludzi, zgodnie z obowiązującymi zarządzeniami.

W Austrii w 1975 r. wykryto 3 ogniska svd. W 1976 r. stwierdzono 7 dalszych ognisk choroby.

Choroba pęcherzykowa świń została w 1975 r. stwierdzona również na Malcie i wyspie Gozo. Choroby nie udało się opanować, z czego wynika, iż występuje ona tam również obecnie.

Francja zgłosiła w 1975 r. 3 ogniska svd. W 1976 r. nie zgłaszano żadnych nowych ognisk choroby.

W Holandii svd wystąpiła w listopadzie 1975 r. Wszystkie świny (50 macior) poddano ubojowi i zniszczeniu. Od tej pory nie zgłaszano nowych ognisk choroby.

W Japonii svd występowała w marcu 1975, a w Hong Kongu we wrześniu 1974 r.

W nawiązaniu do przedstawionej sytuacji rozwinęła się dyskusja. Podkreślono w niej m. in., że svd ważna jest przede wszystkim z uwagi na bardzo duże podobieństwo objawów klinicznych do pryszczycy — a nie ze względów gospodarczych. Wysunięto przypuszczenia, iż szereg państw Europy nie zgłasza tej choroby do organizacji międzynarodowych. Przedstawiciel USA, dr Graves z Plum Island zwrócił uwagę na dużą oporność wirusa i utrzymywanie się go w produktach zwierzęcych przez długi okres czasu. Podał również, iż wirus svd tworzy w hodowli komórkowej w temperaturze 41°C łyśinki, podczas gdy wirus Coxsackie B₅ wytwarza je w temperaturze 37°C, a nie przeżywa w temperaturze 41°C. Tym, zdaniem dr Gravesa, tłumaczy się trudność w doświadczalnym wywołaniu choroby u świń wirusem Coxsackie B₅ mimo, że wytwarzają one swoiste przeciwi ciała. Z tego wynika również, iż wymieniony wirus nie rozmnaża się, przeciwnie niż wirus svd, w wyższej (41°C) temperaturze.

Adres autora: dr Henryk Lis, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, Ministerstwo Rolnictwa.